

Μουσείων ... Περιηγήσεις

ΜΟΥΣΕΙΟ ΜΑΝΟΥ ΦΑΛΤΑΪΤΣ - ΣΚΥΡΟΣ

ΚΕΙΜΕΝΟ : ΜΑΙΡΗ ΜΠΕΛΟΓΙΑΝΝΗ - ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΥ, Φιλόλογος, Δρ. Αρχαιολογίας
ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ : ΒΑΛΙΑ ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ

"Μπροστά στην αναλγησία, με την οποία ρημάζεται ό,τι συνδέεται με το παρελθόν της πατρίδας μας - βυζαντινά ξωκλήσια, κάστρα μεσαιωνικά, γεφύρια παλαιά, τοπίο, βουνά, δάση - μόνη, νομίζω, υγιής αντίδραση είναι αυτή:

Ο κάθε τόπος, η κάθε επαρχία, το κάθε χωριό να πιστέψει στα κειμήλιά του και να οργανώσει τη διαφύλαξη και τη σωτηρία τους.

Υπάρχουν πάντα οι άνθρωποι που πονούν, οι άνθρωποι που μπορούν, οι άνθρωποι που αφοσιώνονται ..."

Ηλίας Βενέζης ("Ακρόπολις", 13-5-1973)

E

ίμαι βέβαιη πως στο μυαλό του ο αείμνηστος ακαδημαϊκός και συγγραφέας **Ηλίας Βενέ-**

ζης είχε το **Μάνο**

Φαλτάϊτς, τον άνθρωπο που εννέα χρόνια πριν από το δημοσίευμα της εφημερίδας "Ακρόπολις", το 1964, είχε ιδρύσει στην πατρίδα του, τη Σκύρο, το Μουσείο που φέρει το όνομά του. Ένα όνομα με ειδικό βάρος που το τίμησε ιδιαιτέρως, όπως δείχνει ο βίος και η πολιτεία του.

Το **Μουσείο Μάνου Φαλτάϊτς** "είναι ένα από τα πρώτα τοπικά ιστορικά και λαογραφικά μου-

σεία της Ελλάδας και αποτελεί το σημαντικότερο πολιτιστικό φορέα της Σκύρου με πανελλήνια ακτινοβολία" διαβάζω στο φυλλάδιο, το οποίο πολύ περιεκτικά παρουσιάζει τα μέρη και τις δραστηριότητες του Μουσείου που είναι παράλληλα και Κέντρο Παραδοσιακών Σπουδών, ίσως μάλιστα να είναι περισσότερο αυτό, καθώς δεν έχει μόνο λαογραφικό χαρακτήρα ούτε μόνο ιστορικό ή εθνογραφικό, όπως έχουν σχεδόν όλα τα τοπικά μουσεία της χώρας μας. Είναι ένας χώρος λατρείας του ελληνικού πολιτισμού, μελέτης του και έρευνάς του και ταυτόχρονα ανά-

δειξής του μέσα από πολυποίκιλες εκδηλώσεις, κυρίως καλλιτεχνικές, που πραγματοποιούνται συνήθως το καλοκαίρι. Το ενδιαφέρον είναι πως τόσο το Μουσείο με την ιδιαίτερη φυσιογνωμία του και με την πληθώρα των δραστηριοτήτων που αναπτύσσονται στους χώρους του όσο και ο ιδρυτής του με την πληθωρική προσωπικότητά του, τα οράματά του και τις ιδέες του εμπνέουν πολλά άτομα, τα οποία έρχονται εδώ, στο όμορφο και γαλήνιο νησί της Σκύρου, αναζητώντας ένα σκοπό που να πληροί τη ζωή τους και ορισμένα εγκαθίστανται μόνιμα. Αναμφίβολα είναι και η θέση του Μουσείου ένα σημαντικό του πλεονέκτημα. Χτισμένο στο ΒΑ άκρο της πόλης, πάνω από τον μεγαλύτερο πύργο των πανάρχαιων Πελασγικών τειχών της Σκύρου, βιγλίζει το βαθυγάλαζο πέλαγος. Βιγλίζει την ελληνική ψυχή, την ελεύθερη και ανήσυχη, που διψάει

Το παλαιό αρχοντικό των "Φαλταγηδών" που στεγάζει το Μουσείο Φαλτάϊτς, οι προεκτάσεις του, οι πανέμορφοι κήποι του, το εντυπωσιακό πέτρινο θέατρο κι ένα σημαντικό τμήμα του μεγαλύτερου πελασγικού πύργου του Σκύρου συνθέτουν τη "Βιγλατορία του Παληόπυργου".

Συζήτηση με τον Μάνο Φαλτάϊτς για τον Νταϊσμό, τον κοινοτισμό, την παραδοσιακή κληρονομιά και για πολλά άλλα θέματα, με τα οποία έχει καταπιαστεί από τα φοιτητικά του χρόνια.

να μάθει τι κρύβεται πίσω από το ουρανοθάλασσο. Όχι τυχαία όλη η περιοχή, όπου ξεδιπλώνεται η δράση του Μουσείου, ονομάζεται Βιγλατορία του Παληόπυργου. Σ' αυτόν τον τεράστιο χώρο τον γεμάτο με θετική ενέργεια, εκτός από το κυρίως συγκρότημα υπάρχουν και συμπληρωματικοί χώροι, φορτωμένοι με μνήμες της παράδοσής μας, υπάρχουν κήποι φορτωμένοι με τα καλά της σκυριανής γης και τέλος υπάρχει κι ένα λίθινο υπαίθριο θέατρο που αποτελεί πόλο έλξης πολλών επισκεπτών, οι οποίοι έρχονται έως εδώ, για να παρακολουθήσουν το Φεστιβάλ Σκύρου - Μάνου

ρίζες του χάνονται στο Βυζάντιο ο Μάνος Φαλτάιτς, έχει κληρονομήσει το γονίδιο του ταγού της φυλής (Φάλταγης ήταν αρχικά το όνομα της οικογένειας), του πρωτοπόρου, του οραματολάτη. Με παππού έμπορο και λόγιο, με πατέρα διάσημο δημοσιογράφο, συγγραφέα και ερευνητή και με προγόνους επαναστάτες και από τους πρωτεργάτες της Φιλικής Εταιρείας, ήταν αδύνατο να ξεφύγει απ' αυτό που τον προσόριζε η μοίρα και τον προίκισε η γενιά του: τον ηγετικό ρόλο.

Η γέτης υπήρξε ο Μάνος Φαλτάιτς και στον τομέα της διαφύλαξης, προβολής και

μεθοδολογία της ίδρυσης, οργάνωσης και λειτουργίας τους" (Αθήνα 1973) αποτέλεσε πολύτιμο οδηγό για τους φορείς εκείνους που ενδιαφέρθηκαν να δημιουργήσουν ιστορικά-λαογραφικά μουσεία - φορείς μνήμης που έπρεπε να διατηρηθεί πάση θυσία εν όψει και της επιβολής της παγκοσμιοπόίησης. Η αγάπη του Μάνου Φαλτάιτς για το παραδοσιακό, η οποία έφθασε κάποια στιγμή να γίνει πάθος, είναι προφανής και από το ότι διαμόρφωσε τη στάση των Σκυριανών απέναντι στην παράδοσή τους, μια παράδοση ιδιαίτερη, μοναδική και από τις καλύτερα σωζόμενες σήμερα που έχει μάλιστα προσδώσει

Πολύ περήφανοι, και όχι άδικα, είναι οι Φαλτάιτς για το πέτρινο θέατρο που έχτισαν στο ωραιότερο σημείο της "Βιγλατορίας". Πανέμορφα εντοιχισμένα κεραμικά, προϊόντα του καλλιτεχνικού εργαστηρίου του Μουσείου, τραβούν την προσοχή του επισκέπτη, όταν βέβαια δεν έχει να παρακολουθήσει κάποια εκδήλωση, θεατρική, μουσική ή άλλη.

Φαλτάιτς. Η λειτουργία του ξεκίνησε το καλοκαίρι του 1993 κι από τότε αδιαλείπτως φιλοξενεί παραστάσεις, θεατρικές, μουσικές κ. ά. που σταλάζουν μέσα στις ψυχές των υποψιασμένων θεατών τα νάματα της φιλοσοφίας του Μάνου Φαλτάιτς.

Κλαδί ενός δέντρου που οι

αξιοποίησης των πολιτιστικών θησαυρών του νεώτερου εθνικού μας βίου. Αυτό που οι άλλοι, δυστυχώς και πνευματικοί και πολιτικοί ταγοί, περιφρόνησαν, θα μπορούσα να πω ότι και μίσησαν, αυτός το υπεράσπισε με τόλμη και το ανέδειξε. Η εργασία του "Τοπικά Νεοελληνικά Μουσεία. Η

ποιότητα και στον τουρισμό αλλά και από την πληθώρα των αντικειμένων που εκτίθενται στο Μουσείο. Ο επισκέπτης εισπράττει αυτό το πάθος, αυτή την αγωνία να μην χαθεί ούτε ένα κομμάτι που μπορεί να μας πληροφορήσει για τον παραδοσιακό βίο όχι μόνον της Σκύρου αλλά και όλης της Ελλάδας. Κιβωτός της ελληνικής μας παράδοσης θα μπορούσε να χαρακτηρισθεί το Μουσείο Μάνου Φαλτάιτς. Και είναι αλήθεια πως ακόμα κι αν

δεν ακολουθεί τις σύγχρονες μουσειολογικές αντιλήψεις εκπέμπει μ' αυτό το ανακάτωμα των αντικειμένων ζεστασιά και αγάπη.

Από τους πιο θερμούς υποστηρικτές του πολυδιάστατου έργου του Μάνου Φαλτάιτς, της βιοθεωρίας και της κοσμοθεωρίας του, είναι αναντίρρητη η σύζυγός του, η **Αναστασία Φαλτάιτς**. Αυτή η πολύ ταλαντούχα επίσης γυναίκα, ο πρακτικός νους της οικογένειας, υπήρξε η ξεναγός μου στον κόσμο, στις ιδέες, στο μυαλό του συζύγου της, με δυο λόγια: στη **Βιγλατορία του Παληόπυργου**.

Η πρώτη αίθουσα του Mou-

και κοινωνικός ταγός που παρέμεινε στη συνείδηση όχι μόνο των Σκυριανών αλλά και σε μεγάλο αριθμό Ελλήνων σαν μεγάλος και υπέροχος μύστης" σημειώνει με απέραντο σεβασμό και υπερηφάνεια ο Μάνος Φαλτάιτς στην εισαγωγή των έργων του. Το διαπιστώνει βέβαια και ο επισκέπτης του Μουσείου, όταν σκύψει πάνω στο μακρύ τραπέζι το κατάφορτο με εκδόσεις των έργων του Κ. Φαλτάιτς αλλά και με βιβλία, εφημερίδες και περιοδικά της εποχής του. Το υλικό αυτό, το οποίο αποτελεί πολύτιμο αρωγό σε όποιον επιθυμεί να ανασυνθέσει την περίοδο του τέλους του 19ου αι. των

Ελένη και Λουκία Γεωργαντή. Τη συλλογή των προπλασμάτων που κυριαρχούν στην πρώτη και στη δεύτερη κυρίως αίθουσα δώρισε στο Μουσείο Φαλτάιτς ο Γιώργος Οικονομόπουλος, σύζυγος της Λουκίας Γεωργαντή.

Στην πρώτη αίθουσα εκτίθενται επίσης ναυτικοί κάρτες του τέλους του 18ου αι. που ανήκαν σε κάποιον από τους προγόνους της οικογένειας, πίνακες από λιμάνια της Ελλάδας που αποτελούν ένα μικρό τμήμα μιας πλούσιας συλλογής με λιμάνια της Μεσογείου, ένας μεγάλος αριθμός χρηστικών κεραμικών αγγείων προερχομένων από διάφορες περιοχές

Άποψη της πρώτης αίθουσας.

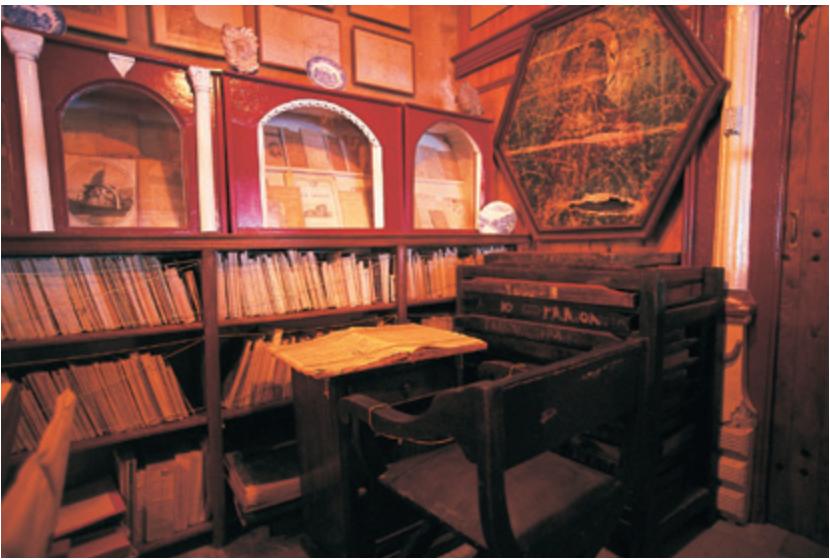
Το μακρύ τραπέζι είναι κατάφορτο με εκδόσεις και ενθυμήματα του Κωνσταντίνου Φαλτάιτς, μιας εξέχουσας, πολύπλευρης προσωπικότητας του μεσοπολέμου. Εκδόσεις εκτίθενται και στην προθήκη που προήλθε από προσκυνητάρι μιας παλιάς εγκαταλελειμένης εκκλησίας της Β. Ελλάδας.

σείου είναι αφιερωμένη στον πατέρα του Μάνου, **Κωνσταντίνο Φαλτάιτς** (1891-1944), μια από τις πιο λαμπρές προσωπικότητες της εποχής του μεσοπολέμου. Σπουδαίος δημοσιογράφος στην εφημερίδα "Ακρόπολις", εμπνευσμένος συγγραφέας και παθιασμένος ερευνητής βοήθησε μαζί με άλλους στην ανάταση του θητικού των Ελλήνων, το οποίο είχε υποστεί μεγάλη πτώση μετά τον ανεπιτυχή πόλεμο του 1897. Ήταν ένας "εθνικός

αρχών του 20ου αι. συμπληρώνεται με πληθώρα φωτογραφιών διαφόρων προσωπικοτήτων που σημάδεψαν τις εξελίξεις και έγραψαν με τις πράξεις τους τη νεώτερη ελληνική ιστορία, αλλά και με τα προπλάσματα για τις προτομές τους που φιλοτέχνησαν οι διάσημοι γλύπτες Νικόλαος,

της Ελλάδας - ότι μπόρεσε να περισώσει και να διασώσει αγοράζοντάς τα ο Μάνος Φαλτάιτς την περίοδο 1976-1978, τότε δηλαδή που η Ελλάδα ξεφορτωνόταν απερίσκεπτα το λαϊκό παρελθόν της - εικόνες των Βαλκανικών πολέμων πάνω σε τσίγκο αλλά και πλήθος εκδόσεων μέσα σε προθήκη

είναι θαμμένα στη γη. Το ενδιαφέρον είναι ότι τα πιθάρια αυτά δεν βρίσκονται μόνο μέσα σε σπίτια, αλλά και σε αυλές, σε δρόμους, ακόμα και σε χωράφια. Ισχύει μάλιστα ένα περίεργο ιδιοκτησιακό καθεστώς σύμφωνα με το οποίο στο χωράφι ενός Σκυριανού μπορεί να έχει το πιθάρι του ένας άλλος Σκυριανός. Η πώληση δηλαδή του χωραφιού δεν επηρεάζει την ιδιοκτησία του πιθαριού. Η αποθήκευση των τυριών γίνεται στις 6 Αυγούστου. Μπαίνει κάτω, κάτω μια στρώση θυμάρι, ακολουθεί μια στρώση τυριά, μετά πάλι θυμάρι, τυριά κ.ο.κ., μέχρι να γεμίσει το πιθάρι. Το

που υπήρξε κάποτε το προσκυνητάρι μιας βορειοελλαδίτικης εκκλησίας. Ιδιάιτερο ενδιαφέρον προκαλούν τα κλισέ με την εικονογράφηση του βιβλίου που έγραψε για τη νίσσο Σκύρο το 1925 η ιερεία της λαϊκής μας παράδοσης, Αγγελική Χατζημιχάλη.

Η δεύτερη αίθουσα είναι αφιερωμένη στην παραδοσιακή οικονομία του ελληνικού χώρου. Ένας μεγάλος αριθμός από εργαλεία και σκεύη της πρωτογενούς και δευτερογενούς παραδοσιακής οικονομίας εκθέτουν εμπρός στα έκπληκτα μάτια του αδαούς σήμερα επισκέπτη τον αγώνα και την αγωνία του ανώνυμου ανθρώπου της υπαίθρου να βρει τον καταλληλότερο τρόπο, για να κάνει τη ζωή του πιο άνετη και την εργασία του πιο αποδοτική. Στίφτες για τα στέμφυλα, ρακοκάζανα, πιθάρια μεγάλα για τη φάβα, για το κριθάρι, για το κρασί αλλά και πιθάρια για το τυρί. Αξίζει εδώ να πούμε πως στη Σκύρο, νησί με μεγάλη κτηνοτροφική παρά-

Ποικίλες εκδόσεις εντός κι εκτός προθηκών και η εικόνα του Παντοκράτορα από παλιά εγκαταλελειμμένη εκκλησία της Β. Ελλάδας.

Εκδόσεις του Μάνου Φαλτάιτς εκτεθειμένες στο μακρύ τραπέζι που βρίσκεται στο κέντρο της δεύτερης αίθουσας.

δοση, το τυρί μετά την παρασκευή του αποθηκεύεται ακόμη και σήμερα μέσα σε ευμεγέθη πιθάρια, τα οποία

κτίζουν τότε από πάνω και το ανοίγουν τα Χριστούγεννα, εποχή που απαιτεί να φάνε κάτι

πολύ δυνατό για να αντέξουν το βαρύ χειμώνα.

Η ματία μου καρφώνεται πάνω στα σκυριανά κεραμικά με τη χαρακτηριστική λευκή διακόσμηση. "Επειδή ο Μάνος είχε αντιληφθεί ότι θα εκλείψουν κάποια στιγμή οι παραδοσιακοί κεραμείς έδωσε παραγγελία σε ορισμένους από αυτούς να του φτιάξουν μια σειρά από όλα τα είδη. Έτσι μπορώ να πω πως τα έχουμε σχεδόν όλα", ακούω την κ. Φαλτάτης να μου λέει, καθώς μου παρουσιάζει πιθαράκια για τα σύκα, κανάτια για το νερό και το κρασί, καμινετάκια για τον καφέ, στάμνες για το σπίτι και στάμνες για τα καϊκια με πιο πλατιά βάση κ.ά.

Αίθουσα Δεύτερη.

Εργαλεία και σκεύη της πρωτογενούς και δευτερογενούς οικονομίας από διάφορες γνωμές της Ελλάδας. Εκτίθενται επίσης τα προπλάσματα των προτομών διαφόρων προσωπικοτήτων του 19ου και του 20ου αι., τα οποία φιλοτέχνησε η οικογένεια Γεωργαντή.

Ξεχωριστό ενδιαφέρον έχουν αναμφίβολα τα μπαούλα που εκτίθενται σ' αυτή την αίθουσα

(μπαούλα υπάρχουν και στην πρώτη αίθουσα) με ιδιαίτερο κομμάτι ένα σαρακατσάνικο μπαούλο, το οποίο αποτελείται

από ξύλα δεμένα με σφήνες, για να στήνεται και να ξεστήνεται εύκολα. Εμπρός μου μια πρέσα καπνού από τη Β. Ελλάδα ξεδιπλώνει τις φάσεις της καπνοπαραγωγής. Σε άλλο σημείο ένα χειροκίνητο εκκοκκιστήριο βάμβακος, πολύ παλαιό και πολύ σπάνιο, γίνεται αφορμή για σκέψεις και για συζήτηση περί της βαμβακοπαραγωγής. Ένας κόπανος λιναριού φέρνει στο νου την παροιμιώδη φράση "του λιναριού τα πάθη" που λέγεται για όποιον τυραννίεται από της ζωής τους χτύπους. Μια δογάνα για το αλώνισμα, μια σβάρνα για να σπάνε οι σβόλοι του χώματος, ένα μάγγανο για την κλωστή είναι μερικά ακόμη εργαλεία, κειμήλια μιας δύσκολης ζωής όπου ο μόχθος έδινε αξία στα πράγματα κι έκανε τους ανθρώπους να εκτιμούν το κάθε τι ακόμα και το πιο ευτελές.

Στο κέντρο της αίθουσας πάνω στο μακρύ τραπέζι που γίνεται, όπως κι αυτό της πρώτης αίθουσας, τραπέζι εργασίας για

σεμινάρια, διαλέξεις, συνέδρια ή απλώς για συγκεντρώσεις των Σκυριανών προκειμένου να επιλύσουν σοβαρά ζητήματα του τόπου τους, εκτίθενται οι εκδόσεις που σηματοδοτούν την πορεία του Μ. Φαλτάιτς από το φοιτητικό κίνημα (1955-1959), τον κοινοτισμό και τον Νταϊσμό, τις θεωρίες τις οποίες διδάσκει στα σεμινάρια που οργανώνει κάθε χρόνο στη Σκύρο έως τις παιδικές ιστορίες που γράφει και στις οποίες πρωταγωνιστούν ο Μανούι, η Παμ και ο Βικτώρ. Οι ιστορίες που έχουν σκέτο το όνομα του Μανούι είναι πραγματικά χρονικά. Αναφέρονται σε πραγματικά ιστορικά γεγονότα και πρόσωπα που σχετίζονται με τη ζωή του Μάνου Φαλτάιτς. Όσες έχουν και τα τρία ονόματα είναι ονειροφανταστικές ιστορίες που στηρίζονται όμως σε πραγματικά γεγονότα. Το ιδεολογικό κλίμα που κινούνται οι ιστορίες του είναι η Βιγλατορία του Παληόπυργου ή η ενορία της Μελικαρούς που σημάδεψαν τα παιδικά και κατόπιν τα εφηβικά του χρόνια. Όπως με πληροφόρησε η κ. Φαλτάιτς, οι ιστορίες αυτές έχουν παρουσιασθεί από την καλλιτεχνική ομάδα "Σκυρίτες" στο Φεστιβάλ της Βιγλατορίας που λαμβάνει χώρα στο εντυπωσιακό θέατρο εντός του άλσους καθώς και από τον ραδιοφωνικό σταθμό Σκύρου σε ειδικές εκπομπές με την ξεχωριστή ερμηνεία του Ιω. Βογιατζή.

Πριν φύγουμε από την δεύτερη αίθουσα στεκόμαστε λίγο στα προπλάσματα των έργων της οικογένειας Γεωργαντή. Κι εδώ αναγνωρίζουμε σπουδαίες προσωπικότητες των γραμμάτων, των τεχνών και της πολιτικής που έδρασαν κατά τον 19ο και τον 20ο αι., τον Παπα-

διαμάντη, τον Μυριβήλη, τον Νέζερ, τον Κοτζιά, τον Χαλεπά. Η τρίτη αίθουσα είναι αφιερωμένη στο ζωγραφικό έργο του Μάνου Φαλτάιτς. Η ζωγραφική του από το 1980, οπότε ξεκίνησε, χαρακτηρίζεται ως ψυχορατική, καθώς πάνω στον καμβά αποτυπώνεται η ψυχή, το συναίσθημα, η αύρα που εκπέμπει κάποιος. Σημειώνει ο Ιω. Βογιατζής στο έργο του "Προσωποποιήσεις": "ο Μάνος Φαλτάιτς με την ψυχορατική του ζωγραφική, όργανό του στην προσπάθεια να αισθητοποιήσει τον Νταϊσμό του, καταγράφει τις σκέψεις και τα οράματα, ζωγραφίζει τις εμπειρίες, τις μνήμες και τα όνειρα, διαγράφει την πορεία τη δική του μα και του ποιητή μέσα στον κόσμο, μεταγράφει την άλλη ζωή στο εδώ και τώρα του αγώνα και της ευθύνης. Τα πρόσωπά του δεν είναι οι οποιοδήποτε άνθρωποι. Είναι οι φορείς του Πνεύματος, Άγιοι και Αγωνιστές, το "άλας της γης", οι Τζεντάι, οι στρατιώτες του Οργούζ στον πόλεμο κατά του Αριμάν. Είναι το Χρυσό Γένος των Ανθρώπων, οι Φαλταγήδες που με τη ζωή τους αποδεικύουν τι σημαίνει "Άγιοσύνη και Πόλεμος".

Ιδιαίτερα ατμοσφαιρική αυτή η τρίτη αίθουσα γίνεται απόκοσμη και με τα κατάλληλα επιλεγμένα χρώματα των τοίχων που βοηθούν στο εσωτερικό ταξίδι, στο οποίο μας ωθούν τα έργα του Μ. Φαλτάιτς. Ένα ταξίδι αυτογνωσίας που οδηγεί στην τελείωση. Πρέπει να αφιερώσει κανείς μιαν επίσκεψη ειδικά γι' αυτήν την αίθουσα, εάν επιθυμεί μια βαθύτερη προσέγγιση και όχι μόνο μιαν επιφανειακή θέαση. Εγώ όμως δεν είχα χρόνο. Έπρεπε να επισκεφτώ και τους άλλους χώρους του Μουσείου. Η πάντα ευγενική και αικούραστη ξεναγός μου, η κ. Φαλ-

Χαρακτηριστικό έργο ζωγραφικής του Μάνου Φαλτάιτς.

τάιτς, με οδήγησε στο παλιό τμήμα του Μουσείου, στο καθαυτό αρχοντικό των "Φαλταγήδων", που είναι χτισμένο στα τέλη του 19ου αι. "Επειδή τα αντικείμενα είναι πάρα πολλά έχουμε αξιοποιήσει ακόμα και την παλιά βεράντα του σπιτιού που βλέπει στη θάλασσα. Εδώ λοιπόν έχουμε τοποθετήσει τα έπιπλα που υπήρχαν στο σπίτι του Κωνσταντίνου και της Ευφροσύνης Φαλτάιτς, των γονιών του Μάνου, τα οποία έχουν μεγάλο ενδιαφέρον από άποψη ιστορική, όσον αφορά την εξέλιξη των ξυλογύλπων επίπλων", αικούω την κ. Φαλτάιτς να μου λέει την ώρα που περιεργάζομαι μιαν εκπληκτικά όμορφη πολυθρόνα. Τα έπιπλα αυτά σχεδιά-

Το "σκυριανό σπίτι". Πιστή αναπαράσταση του σκυριανού σπιτιού με τον "μπουλμέ", την ξυλοκατασκευή στο βάθος, που χωρίζει τον "σφα" (πάνω μέρος) από τον "αποκρέββατε" (κάτω μέρος). Εμπρός ο καναπές και το τραπεζάκι, όπου κάθεται η οικογένεια και στους τοίχους κρεμασμένα μπακίρια και κεραμικά από διάφορες γωνιές του κόσμου.

Άκρως ενδιαφέρουσα προθήκη με τις τοπικές φορεσιές, το "γέρου", που αποτελεί την κατεξοχήν φορεσιά του νέου στο σκυριανό καρναβάλι, του τσοπάνη και της νύφης.

στηκαν από τη Μαρία Δ. Φαλτάιτς, που δημιούργησε έναν τελείως δικό της ρυθμό, το γνωστό ως σκυριανό βυζαν-

τινό, και κατασκευάστηκαν από τον σκυριανό ξυλογλύπη Γιαννούλη Μπαμπούση. Από τους Φαλτάιτς... Από τους Φαλτάιτς τα σκυριανά έπιπλα έγιναν μόδα στην Αθήνα για μεγάλο χρονικό διάστημα. Η μόδα αυτή παρήλθε μετά το γάμο του τέως βασιλιά Κωνσταντίνου με την Άννα Μαρία, οπότε έγιναν μόδα τα δανέζικα έπιπλα.

Τα οικόσημα των Γκριμάλντι και Μαρτσέλο, στα οποία πέφτει η ματιά μου σχετίζονται, όπως έμαθα, με τη γιαγιά του Μάνου Φαλτάιτς την Άννα, σύζυγο του Δημήτρη Φαλτάιτς. Ήταν το γένος Γκριμάλντι από την πλευρά της μητέρας της και Μαρτσέλο από την πλευρά του πατέρα της. Διαβατήρια του παππού και ενδεικτικά της γιαγιάς από το Παρθεναγωγείο της Σμύρνης αποκαλύπτουν τον κοσμοπολίτικο χαρακτήρα της οικογένειας.

Εμπρός μου τώρα ξεδιπλώνεται η ζωή των Σκυριανών μέσα στο "σκυριανό" σπίτι. Ένα "σπίτι" μέσα στο αρχοντικό των Φαλτάιτς; Αναρωτιέμαι. Μα ναι! ο Δημήτριος Φαλτάιτς πρωτόπορησε και πάλι. Έφτιαξε ένα

δωμάτιο, όπως ακριβώς ήταν τα παλιά σκυριανά σπίτια και ήταν αυτό το καθιστικό της οικογενείας.

Τα σκυριανά σπίτια είχαν εμβαδόν 30 τ.μ. Δεν θα μπορούσαν να είναι μεγαλύτερα, καθώς τα οικόπεδα κοντά στο κάστρο που παρείχε ασφάλεια και προστασία ήταν εξαιρετικά μικρά. Μικρά σαν κουκλόσπιτα λοιπόν ήταν τα σπίτια και καταστόλιστα, τουλάχιστον των πιο πλούσιων οικογενειών.

Ξεχωρίζει ο "μπουλμές" που χωρίζει το σπίτι σε τρία μέρη, τον "σφα" (την κρεβατοκάμαρα δηλαδή) στο επάνω μέρος, τον "αποκρέββατε" (την κουζίνα δηλαδή) στο κάτω και το καθιστικό μπροστά με την "κρεβατσούλα" (καναπεδάκι) στολισμένη με θαυμάσια κεντήματα και το τραπεζάκι με τις μικρές ολοσκάλιστες καρεκλίτσες. Σε μια γωνιά βρίσκονται το ντουλαπάκι με τα γυαλικά και ο σταμνοστάτης με τη στάμνα πάντα γεμάτη με νερό, για να ξεδιψά η οικογένεια. Οι τοίχοι είναι γεμάτοι με στολίδια, μπακίρια και εκλεκτά

κεραμικά, που όμως δεν έχουν καμία απολύτως σχέση με την κεραμική παραγωγή του νησιού. Τούτα εδώ είναι προϊόντα πειρατείας. Έπαιρναν τις σοδειές των Σκυριανών οι κουρσάροι και τους πουλούσαν τα κεραμικά που βρίσκανε στα καράβια που κουρσεύανε. Εννοείται πως όλα αυτά τα θαυμάσια έργα τα κατασκευασμένα σε διάφορες ευρωπαϊκές πρωτεύουσες ή ακόμα και

αρχόντισσες που τα πουλούσαν για να αγοράσουν τρόφιμα. Έτσι σχεδόν σε κάθε σκυριανό σπίτι ακόμα και σήμερα υπάρχουν πανέμορφα κεραμικά και μπρούτζινα σκευή.

Σε μιαν άκρη υπάρχει μια προθήκη με φορεσιές, του "γέρου" η φορεσιά δηλαδή που φορά ο νέος σαν ντύνεται τις Απόκριες, η καλή φορεσιά του τσοπάνη και η νυφική φορεσιά.

Θα αφιερώσει πολύ χρόνο. Αριστουργηματικά κεντήματα, τα περίφημα "γραφτά" κόβουν την ανάσα με τη δύναμη των σχεδίων, τα λαμπερά χρώματα και την απαράμιλλη φινέτσα. Τα σχέδια είναι πρωτότυπα, κανένα δε μοιάζει με κάποιο άλλο, καθώς η κάθε σκυριανή δεν αποκάλυπτε ποτέ τα σχέδια της. Ασπροκέντητα για το νυφικό κρεβάτι, κοκκινοκέντητα για τον καναπέ. Έργα

Ποικίλα αντικείμενα καθημερινής χρήσης στο "παράσπιτο", ένα στενόμακρο χώρο παραπλεύρως του "σκυριανού σπιτιού".

Θαυμάζοντας τα αριστουργηματικά "γραφτά" κεντήματα της σκυριανής παράδοσης. Το καθένα είναι μοναδικό, καθώς οι σκυριανές κυράδες δεν αποκάλυπταν ποτέ τα μυστικά της τέχνης τους.

Σε άλλο χώρο, στο "παράσπιτο", εκτίθεται η συλλογή των αντικειμένων καθημερινής χρήσης. Στο καθαυτό σκυριανό σπίτι τα χρηστικά αντικείμενα αποθηκεύονταν στον "αποκρέββατε".

Η τελευταία αίθουσα, αυτή με τις κολόνες, ήταν η σάλα του αρχοντικού. Είναι χτισμένη με ντόπιο πωρόλιθο, γι' αυτό και υπέστη σοβαρές ζημιές κατά το τελευταίο χτύπημα το Εγκέλαδου. Εδώ ο επισκέπτης

τέχνης μοναδικά κι ανεπανάληπτα κι προπαντός συμβολικά. Το ρόδι σύμβολο γονιμότητας και αφθονίας. Ο πετεινός σύμβολο ανδρισμού. Το κυνήγι σύμβολο της δύναμης και της σοφίας, τα δυο περιστέρια σύμβολο του ζευγαριού και του έρωτα.

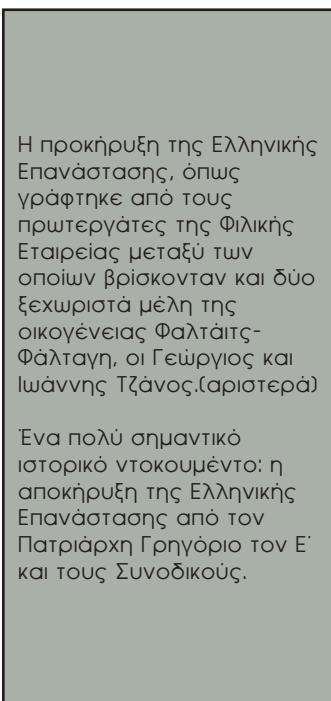
Τα "γραφτά" κεντήματα της συλλογής Φαλτάϊτς που εκτίθενται στην τελευταία αίθουσα είναι από τα ωραιότερα δείγματα της σκυριανής κεντητικής

στα Δαρδανέλια, τα περίφημα τσανακαλιώτικα κεραμικά, τα είχαν στα σπίτια τους οι πλούσιες κυράδες. Βέβαια όταν δυσκόλεψαν οι εποχές και πολλοί Σκυριανοί αναγκάσθηκαν να εγκαταλείψουν το νησί ή κατά τον αποκλεισμό που επέβαλλαν και οι δύο Παγκόσμιοι Πόλεμοι πολλά από αυτά τα κεραμικά κατέληξαν σε σπίτια τσομπάνηδων. Τα αγόραζαν οι γυναίκες τους από τις

τέχνης και είναι εφάμιλλα αυτών που εκτίθενται στο Μουσείο Μπενάκη. "Τα τελευταία είκοσι χρόνια βγάζουμε σε ύφασμα τα σχέδια αυτά και τα πουλάμε" μου είπε η κ. Φαλτάιτς. Όπως διαπίστωσα, στο πωλητήριο του Μουσείου κοντά στο εκλεκτό κέρασμα για τους επισκέπτες, τοίπουρο και σύκα ξερά φτιαγμένα με ξεχωριστό τρόπο από την κ. Φαλτάιτς, υπάρχουν προς

οποία ματαίως οι πατέρες μας επεθύμησαν. Ιδού έφθασε, λέγω, ο καιρός ότε θα εκδυθώμεν τον επονείδιστον κιτώνα της δουλείας και θα μετενδυθώμεν, ως οι μακάριοι προπάτορές μας, την λαμπράν στολήν της ελευθερίας ..." διαβάζω με έκδολο ενδιαφέρον το μακροσκελές κείμενο που είναι κρεμασμένο σε έναν από τους τοίχους της αίθουσας. Αντιλαμβάνομαι από το περιεχόμενο ότι πρόκειται

κάθε έναν Φιλικό, όταν αυτός εμυείτο στη μυστική οργάνωση. Δύο μύστες πολύ ξεχωριστοί ήταν μέλη της οικογένειας Φαλτάιτς, Φάλταγη τότε, ο Γεώργιος και Ιωάννης Τζάνος. Όταν ο Γεώργιος Τζάνος επέστρεψε στη Σκύρο, έφερε μαζί του και μέρος του αρχείου του, το οποίο το κληρονόμησε ο Μάνος Φαλτάιτς. Στο αρχείο του Τζάνου βρέθηκε το συγκλονιστικό

πώληση έργα του Μάνου Φαλτάιτς καθώς επίσης και θαυμάσιες δημιουργίες του καλλιτεχνικού εργαστηρίου, κεραμικά, σταμπωτά, χαρακτικά κι επίσης πολλά διακοσμητικά αντικείμενα.

Αλλά ας ξαναγυρίσω στην τελευταία αίθουσα.

"Φίλτατοι ομογενείς Γραικοί χαίρετε!

Ιδού! Ω φίλοι. Ιδού τέλος πάντων έφθασεν η πολυπόθητος εκείνη στιγμή, η μακαρία εκείνη ώρα την

για την προκήρυξη της Ελληνικής Επανάστασης, ωστόσο δεν μπορώ να καταλάβω πώς βρέθηκε εδώ, αφού δεν είναι αντίγραφο. Όπως με πληροφόρησε η κ. Φαλτάιτς, η προκήρυξη της ελληνικής επανάστασης, αυτό το εκπληκτικό κείμενο που γράφτηκε από τους πρωτεργάτες της Φιλικής Εταιρείας με σκοπό να ξεσηκώσει τους Έλληνες όλους εναντίον των Τούρκων, αντιγραφόταν για λόγους ασφαλείας από

αυτό ντοκουμέντο που προκαλεί ανατριχίλα με την ανάγνωσή του. Ανατριχίλα, διαφορετικής όμως μορφής, προκαλεί ένα άλλο έγγραφο, επίσης εξαιρετικά σημαντικό, που εκτίθεται πολύ κοντά στο προηγούμενο. Πρόκειται για την αποκήρυξη της Ελληνικής Επανάστασης του 1821, τον αφορισμό δηλαδή της Φιλικής Εταιρείας, που συντάχθηκε και υπογράφτηκε από τον Πατριάρχη Γρηγόριο τον Ε' και τους Συνο-

Ένας πολύ μεγάλος αριθμός από εργαλεία και σκεύη προερχόμενα τα πιο πολλά από διάφορες περιοχές της Ελλάδας φιλοξενείται σε έναν συμπλωματικό χώρο του Μουσείου στο άλσος της Βιγλατορίας. Για άλλη μια φορά ο επισκέπτης αντιλαμβάνεται πως αυτό που δένει το Μάνο Φαλτάϊτς με την παράδοση είναι ένα ασύγαστο πάθος.

δικούς με σκοπό να διαβαστεί στις εικλησίες της Ελλάδας και να αποτραπεί η Επανάσταση. Εκτός από τα ιδιαίτερα αυτά ιστορικά ντοκουμέντα στην αίθουσα αυτή υπάρχουν και πάμπολλα άλλα ιστορικά έγγραφα που αφορούν στην περίοδο της Επανάστασης του '21, σπάνια δημόσια και ιδιωτικά έγγραφα από τον 16ο μέχρι και τα τέλη του 19ου αι. που αφορούν την ιστορία της Σκύρου από τη μεταβυζαντινή περίοδο μέχρι και τις αρχές του 20ου αι., έγγραφα της Δημογεροντίας Σκύρου, προξενικά έγγραφα κ.λ.π. Ιδιαίτερη εντύπωση προκαλεί η συλλογή των παλαιών βιβλίων που εκδόθηκαν σε διάφορες πόλεις της Ευρώπης από λόγιους Έλληνες και οι σπάνιες πρώτες εκδόσεις που έγιναν

μετά την απελευθέρωση. Όλα αυτά τα έργα που καλύπτουν μία περίοδο πέντε αιώνων, από τον 16ο έως τον 20ο, δείχνουν με σαφήνεια από τη μια την αυξημένη πνευματική κίνηση και το υψηλό μορφωτικό επίπεδο της ελληνικής διασποράς και από την άλλη το πάθος του Δημητρίου Φαλτάϊτς που δεν ικανοποιούνταν μόνον από το εμπόριο, αλλά επιθυμούσε και την "δια βίου εκπαίδευση". Φορεσίές της άρχουσας τάξης, πορτρέτα οικογενειακά ακόμη και τα όπλα με τα οποία πολέμησε ο Γεωργαντής Φαλτάϊτς, πρόγονος της οικογένειας, στο πλευρό του θρυλικού Καραϊσκάκη ολοκληρώνουν το θαυμασμό μου για τις δραστηριότητες της οικογένειας Φαλτάϊτς. Είναι προφανές, σκέπτομαι, μετά και την περιήγησή μου

στους υπόλοιπους χώρους του Μουσείου, τους εξωτερικούς, κι ενώ ξεκουράζομαι στη βεραντούλα με τη μαγευτική θέα στη θάλασσα, πως η Σκύρος στάθηκε τυχερή έχοντας στους κόλπους της το Μάνο και την Αναστασία Φαλτάϊτς. Ο πολιτισμός και η παράδοση, αξίες μοναδικές και διαχρονικές, κρατήθηκαν εδώ με αξιοπρέπεια, όταν αλλού κόβονταν μετά μανίας οι ρίζες που έδεναν με το παρελθόν, για να μπορέσει να μπει το ξένο, το δήθεν μοντέρνο, το οποίο μάλιστα αντιγράφηκε με εξοργιστικά φτηνό τρόπο. Και μόνον γι' αυτό αξίζει να ταξιδέψει κανείς έως τη Σκύρο και να επισκεφτεί το Μουσείο Φαλτάϊτς ή να παρακολουθήσει τις εκδηλώσεις του Φεστιβάλ Σκύρου που λαμβάνουν χώρα στο ειδυλλιακό πέτρινο θέατρο, όπου ο Φαλτάϊτς καταθέτουν την ψυχή τους ευελπιστώντας να συναντήσουν την ψυχή των θεατών.

Ευχαριστίες

Θερμές ευχαριστίες στο Μάνο και την Αναστασία Φαλτάϊτς για όλα όσα γνώρισα και έμαθα στο φιλόξενο και ιδιαίτερα ενδιαφέρον Μουσείο τους.

ΜΟΥΣΕΙΟ ΜΑΝΟΥ ΦΑΛΤΑΪΤΣ

Σκύρος
Τηλ.: 22220 91232
Fax: 22220 91150
ΓΡΑΦΕΙΑ ΑΘΗΝΩΝ
Χαρ. Τρικούπη 75
Τηλ.: 210 3805463
e-mail: faltaits@otenet.gr
www.faltaits.gr

αρχειοθετήστε... την Ελλάδα

Επωφεληθείτε από την
προσφορά μας και
οργανώστε λειτουργικά
και καλαίσθητα τα
συλλεκτικά τεύχη του
περιοδικού
ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΠΑΝΟΡΑΜΑ

- Κάθε θήκη αρχειοθέτησης χωράει 6 τεύχη

Στις 6 θήκες...
οι 2 **ΔΩΡΟ**

Στην τιμή των 16 ευρώ

(Τα έξοδα αποστολής συμπεριλαμβάνονται)

Για εσάς που ενδιαφέρεστε να προμηθευτείτε
μεμονωμένες θήκες αρχειοθέτησης, η τιμή είναι
4 ευρώ / θήκη. (Τα έξοδα αποστολής συμπεριλαμβάνονται)

